

МАРКО ТОМАШ

НОЋ С АЛЕКСОМ

**ХРВАТСКО НАРОДНО КАЗАЛИШТЕ У МОСТАРУ
(Босна и Херцеговина)**

СУБОТА, 27. МАЈ

MARKO TOMAŠ

A NIGHT WITH ALEKSA

**CROATIAN NATIONAL THEATRE IN MOSTAR
(Bosnia and Herzegovina)**

SATURDAY, 27TH MAY

Фото: Тони Сопрано Менеглејте

Режија: ИВИЦА БУЉАН
Драматург: РОБЕРТ ВАЛТЛ
Аутор оригиналне музике на стихове Алексе Шантића:
МИТЈА ВРХОВНИК СМРЕКАР
Сценска музика: МИТЈА ВРХОВНИК СМРЕКАР,
ВЛАДИМИР МИЋКОВИЋ, МАРИО КНЕЗОВИЋ
Костимограф: НЕБОЈША ЛИПАНОВИЋ
Простор, светло, видео: ТОНИ СОПРАНО
МЕНЕГЛЕЈТЕ + СОНДА3
Фотографија, графичко обликовање: ТОНИ СОПРАНО МЕНЕГЛЕЈТЕ
Асистенткиња редитеља: КАРМЕН ОБРДАЉ

Direction: IVICA BULJAN
Dramaturge: ROBERT VALTL
Composer of original music based on Aleksa Šantić's poetry:
MITJA VRHOVNIK SMREKAR
Music: MITJA VRHOVNIK SMREKAR, VLADIMIR MIĆKOVIĆ,
MARIO KNEZOVIĆ
Costume designer: NEBOJŠA LIPANOVIĆ
Scene design, light design, video design: TONI SOPRANO
MENEGLJTE + SONDA3
Photographer, graphic designer: TONI SOPRANO MENEGLJTE
Assistant director: KARMEN OBRDALJ

Улоге

Алекса К. (дух песника, с посмртном маском, конферансије, конобар):
МАРИО КНЕЗОВИЋ
Певач (забављач који прати духа, пева по наруџби):
ВЛАДИМИР МИЋКОВИЋ
Алекса Шантић (песник у самртничкој, старачкој, загробној соби):
ИВО КРЕШИЋ
Радојка Перса Ћоровић (Алексина сестра, супруга С. Ћоровића):
ЈЕЛЕНА КОРДИЋ КУРЕТ
Светозар Ћоровић (Алексин зет, пријатељ, приповедач, покојник),
Јован Дучић (дипломата, песник, вршњак): МИРО БАРЊАК
Јаков Шантић (Алексин млађи, покојни брат): ФИЛИП ЛУКЕНДА
Осман Ђикић (покојни млади песник, пријатељ): РОБЕРТ ПЕХАР
Милош Црњански (млади писац на војној вежби у Мостару),
Авангардисткиња: АНА ФРАЊЧЕВИЋ
Мирослав Крлежа (млади писац у посети старом барду): ДАМИР ЧОБО
Мицика (средовечна проститутка): МИРЕЛА МИЈАЧАНК КОРДИЋ
Мара Шантић (Алексина покојна мајка): НИКОЛИНА МАРИЋ
Авангардисткиња: ТЕА ПАНЦА

Музика кориштена у представи:
Вирујен у те: Северина; Ђе се твоји копају: Крајишници Милош
и Карађорђ; Када Загреб израња из сна: Азра; Ариа: Дитка Хаберл; О,
мајко, мајко: Тома Здравковић;
Мостарске птице: Свјетлан Скакић

Представа траје 1 сат и 25 минута

Cast

Aleksa K. (spirit of the poet, with a death mask, conferencier, waiter):
MARIO KNEZOVIĆ
Singer (entertainer following the spirit, signs when paid):
VLADIMIR MIĆKOVIĆ
Aleksa Šantić (poet in a dying, old-age, burial room):
IVO KREŠIĆ
Radojka Persa Ćorović (Aleksa's sister, S. Ćorović's wife):
JELENA KORDIĆ KURET
Svetozar Ćorović (Aleksa's brother-in-law, friend, narrator, dying
man), Jovan Dučić (diplomat, poet, peer): MIRO BARNJAK
Jakov Šantić (Aleksa's younger, dead brother): FILIP LUKENDA
Osman Đikić (dead young poet, friend): ROBERT PEHAR
Miloš Crnjanski (young writer on army training in Mostar),
Avant guard woman: ANA FRANJČEVIĆ
Miroslav Krleža (young writer visiting old bard): DAMIR ČOBO
Micika (middle-aged prostitute): MIRELA MIJAČANK KORDIĆ
Mara Šantić (Aleksa's dead mother): NIKOLINA MARIĆ
Avant guard woman: TEA PANDŽA

The tracks used in the play:
"Virujen u te" by Severina; "Đe se tvoji kopaju" by Krajišnici Miloš
i Karađorđ; "Kada Zagreb izranja iz sna" by Azra; "Aria" by Ditka
Haberl; "O, majko, majko" by Toma Zdravković; "Mostarske ptice"
by Svjetlan Skakić

The play is 1 hour and 25 minutes long

ПИСАЦ

ОПТУЖНИЦА

Испред мене је бјелина странице и најтежи могући задатак за некога кога се сматра писцем. Ваља се испријечити између властитог дјела и публике. Прије него се публика имала прилику сусрести с дјелом које више и није само текст већ интерпретација текста. Одавно су између „писаца“ и текста стали неки други људи и „писац“ би сада могао о властитом дјелу говорити у својству публике, али нешто га спрјечава у томе. Они који „писаца“ познају у ономе што виде на сцени тражит ће њега. И од тога нема никакве могућности обране. Значи да би ваљало одустати од овога што управо радим. Требао бих и себе и своје дјело препустити судбини. Ако будем говорио о свему што сам хтио учитати у текст могло би испасти како без изражене потребе желим бранити текст од његове публике. Разлог таквом чину може бити једино сумња у способност текста и његове сценске интерпретације да изразе све што је „писац“ замислио. Због свих могућих замки које крије овакав, наизглед безазлен задатак допуштам да свједочите мојој унутарњој борби, дилемама које имам око свега што радим у животу. Ти унутарњи конфликти и јесу кључни за оно што је пред вама. Чак и питање је ли живот борба потврдно одговара само на себе. Свака је дилема конфликт. Од способности да схватимо унутарње овиси и то колико ћемо бити способни уочити све вањске конфликти који могу бити тек разлика у перспективама двоје људи који гледају исту сцену. Све почиње од питања тко смо. Завршава конфузијом. Питања рађају друга питања. Дилеме се множе. С њима и конфликти. Можемо ли уопће икада објаснити себе и има ли потребе то чинити? Можемо ли се спасити од тога како нас други виде? Можемо ли се спасити од тога како видимо себе? И што бива када се наши снови остваре? Може ли ишта задржати чистоћу међу људима? Не знам. Ни тко сам ни тко смо. Зато сам се упитао какав је наш однос према ономе што смо били и јесмо ли то уопће били ми? Што је наш град, крлетка или узлетиште? Од чега све то овиси? Постоји ли колективна кривња за оно што проживљавамо? Сватко од вас доћи ће до другачијег одговора на свако од ових питања. Надам се како ће ноћ у коју ћете изаћи и даље бити ноћ с Алексом,

да нећете отићи без попудбине. Сартр је рекао, парафразирао га, како је задатак умјетности људима приближити свијет тако да га нитко не напусти мислећи како је недужан.

МАРКО ТОМАШ (ЉУБЉАНА, 1978)

Објавио је једанаест збирки песама, две књиге есеја, те по један драмски текст, роман и публицистичку књигу. Новинске текстове и есеје пише за *Lirida.com*, мариборски дневник *Вечер*, *Журнал.инфо*, *Newipe.net*, а повремено и за друге регионалне медије. Сарађивао је с *Гласом Истре*, *Ферал шрибјуном* и *БХ Данима*. Према мотивима његове поезије ХНК Мостар на сцену је поставио награђивану представу *Гнијездо* редатељке Марине Петковић Ликер. У новој поставци култног *Балканској шипијуна* у Народном позоришту Београд лик Јаковљевића делимично се базира на његовом лику и користи се његова поезија. Живео и радио у Љубљани, Сомбору, Сарајеву, Сплиту, Загребу. Тренутно живи у Загребу и Мостару.

РЕДИТЕЉ

Познавао сам Томаша пјесника, романописца, есејиста и колумниста. Откад смо се дружили у Тирани прије три године, постали смо и пријатељи. Договор за драму *Ноћ с Алексом* резултат је ноћних разговора. Многи ће, читајући је, бити изненађени класичним стилем. Умирући Шантић сусреће се на самртничкој постељи са сувременцима и ближњима који су пресудно утјецали на његов живот. Мој приступ састоји се у истраживању црних рупа, извођењу на свјетло избочина и бартезовских неправилности које онда с ауторском екипом и глумцима обликујем у призоре. Кад је Марко предложио за тему драме задњи Шантићев дан, одмах сам помислио на филм *Последњи дани* Гаса ван Санта. Друга, врло особна референца био ми је *Вийтенишпајн* Дерекa Цермејна. У првом пратимо особну трагедију Курта Кобејна, муку и настајање његове задње пјесме. Ван Сант допушта свом лику да постоји изван граница

филма, да прати своје стазе, доноси своје изборе, да се сам суочи с неизбјежном судбином. *Вишенишајн* је, с друге стране, располовљен у два лика, у генијалног дјечака и зрелог филозофа који ће промијенити ток двадесетог стољећа. Дјечак је тај који коментира одлуке себе одраслог. Томаш исто тако лик пјесника, којег глуми Иво Крешаћ, удвостручује у оног умирућег у педесет и шестој години, и фантома Алексу К. који живи у данашњем Мостару и има моћ коментирати догађаје унатраг. Тај двојник је можда могућа пројекција самог Томаша који је одлучио живјети у Мостару и постати његов умјетнички симбол. Уз ову двојицу, појављује се и лик пјевача, у представи је он Владимир Мићковић. Алекса Шантић на становит начин претеча је данашњих јужнославенских пјесника/пјевача који су успјели изразити специфичан народски дух, као Штулић, Предин или Балашевић.

Ивица Буљан (Сињ, 1965)

Дипломирао је француски језик и компаративну књижевност на Универзитету у Загребу. Радио је као позоришни критичар, а режира од 1995. када је у Љубљани инсценирао *Име на врху језика* Паскала Кињара. Постављао је текстове Цветајева, Пазолинија, Хенрија Милера, Валсера, Елфриде Јелинек, Крлеже, Гилберта, Киша, те савремених аутора Шоваговића, Иване Сајко, Месарића, Дубравке Угрешаћ, Каракаша, Оље Савичевић-Иванчевић, Војновића, Тене Штивичић. Режирао је у Словенији, САД, Немачкој, Француској, Италији, Мађарској, Португалу, Белгији, Русији, Црној Гори, Обали Слоноваче и Србији.

Био је управник Дrame Хрватскога народног казалишта у Сплиту од 1998. до 2001. Саоснивач је Мини театра у Љубљани и Фестивала светскога казалишта у Загребу. Добитник је више Борштникових награда, Стеријине награде, *Вјесникове* награде „Дубравко Дујшин“, награда „Бранко Гавела“, „Петар Бречић“, медаље града Хаване као и највишег признања Републике Словеније на подручју уметности, награде „Прешернове закладе“. Носилац је Одликовања витеза реда уметности и књижевно-

сти Владе Француске Републике. Од 2014. до 2022. био је управник Дrame Хрватског народног казалишта у Загребу.

КРИТИКА

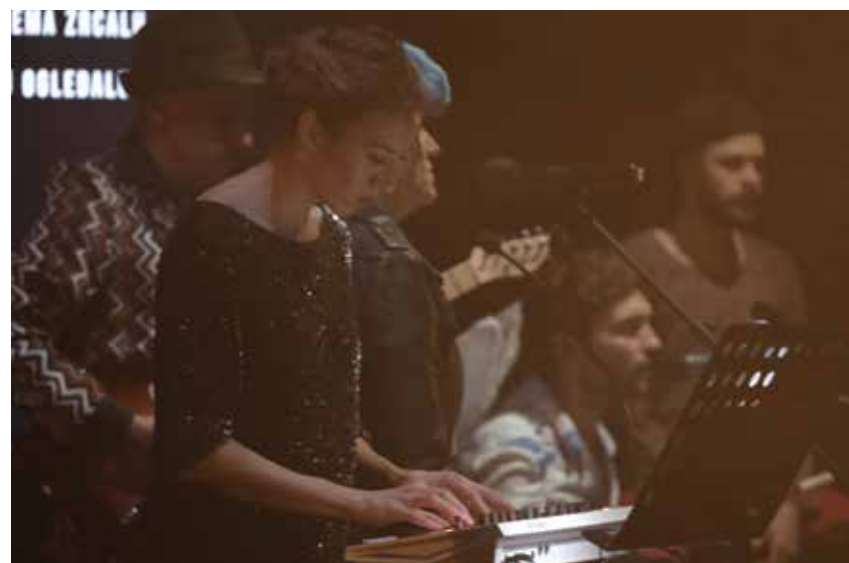
Ударац Шантићем посред чела!

Не знам за бесмртност, али Алексин корак у ово наше 21. стољеће направљен је у ХНК Мостар. И то какав корак! Поновни сусрет с Алексом више је судар с нама самима него смо икада вјеровали да ће бити.

Отварање нове сезоне у ХНК Мостар је спектакуларан *tour de force*, брутално и клинички прецизно оживљавање Алексе Шантића у 21. стољећу, а спут и невјеројатно ефикасно чупање од заборава оног што Алекса заправо био јест, а што је далеко од онога у што се, по властитом пророчанству, претворио у главама властитих земљака – аутор тек једне севдалинке и три светосавске пјесме.

Је ли ово представа или концерт? Или је акробатски спектакл?

(...) Представа је заправо албум са фрагментима из Алексиног живота, албум који је углазбљен мајсторски и оживотворен феноменалним глумачким изведбама. Имате дојам као да се спотови из живота пјесника врте ту пред вашим очима, тродимензионално, уживо, уз свеprisутне физичке манифестације, као

и мирисе које нуди пригодно замагљена атмосфера дворане. Било је чак и тамјана.

Но, оно што фасцинира је физички аспект представе. Тако, уз феноменалну глазбу и одличне пјевачке дионице, публику одушевљава и то што су глумци издржали невјеројатан темпо измјена улога и костима на сцени, све масовне и, чак, акробатске сцене, које ће свакога тко погледа представу оставити – паф!

Стари, ниси тек Емина и ниси тек плоча с именом улице

Притом нимало у свему томе није заборављена есенција Алексе Шантића. У точној дози исфантазирана, а опет чврсто везана уз чињенице из његова живота. Есенција Шантића, његово 100 зашто, 1000 зато, она коју тако олако заборављамо олако узимајући Шантића као тек име једне наше улице.

Његова фасцинација Мостаром и Херцеговином, али и његова робија овдје. Његова борба с обитељи, напосе херцеговачки тврдом мајком која га млијеком куне, његова лутања бескрајем родољубних заноса, као и једнако жестока разочарења људима и идеалима. Његова утјеха у женама које неће донијети утјеху.

Његов однос с најближима приказан је феноменално, његов однос са савременицима попут Дучића или, нешто млађима, попут Црњанског или Крлеже, антологијски и употребљив и данас. А врхунац представе која је постављена у контекст умирућег пјесника је монолог Јелене Кордић Курет, врхунски комад глуме, који ће натјерати и најтврђе херцеговачко срце на пропитивање

свих олако прихваћених обитељских баријера и блентавих вјеровања да постоји нешто вриједније од обитељске хармоније. Ред очаја, ред туге, ред заноса и снова, ред бруталног спуштања у стварност и ред разочарења. Све је то *Ноћ с Алексом*.

УЗМИТЕ ДОК ЈЕ ЈОШ ВРУЋЕ И БЕЗ ПОПУСТА

Иако се нашим представама и, опћенито, умјетничким остварењима, често гледа кроз прсте, као бива само нек' се нешто ради, ова представа је нешто посве друго. Представа која гађа у чело. Па равно међу очи. Представа која изува. Представа која гони, што би у Херцеговини прост пук знао рећи. Представа која ће вас натјерати да поновно скинете прашину са, тамо негдје, у задњу полицу убачених Алексиних дјела. Представа која ће вас натјерати да скинете прашину с Мостара којег сте гурнули дубоко у амбис потиснутих сјећања. И поновно пропитате мјесто у којем сте и људе с којима сте. И себе с којим сте у свему овоме. Представа коју, једноставно, морате погледати. И добит ћете неку своју верзију мог давно проживљеног осјећаја, за којег сам готово био сигуран да се никад неће поновити – оно кад ти час хладни, а час врели трнци, прошетају кичмом. И подигну на левел изнад.

Борис Черкуч (*Bljesak.info*, 28. октобар 2022)

НОЋ С АЛЕКСОМ: НОЋ УМИРАЊА И РАЂАЊА СНОВА

(...) Волио бих пронаћи неког тко ће побити тврдњу да је ово у нашем Мостару „ПОСЕБАН СЛУЧАЈ“.

Хајде, реците ми да није посебан случај, баш бих волио знати због чега ?

Нека цијели Град буде једно, сви као један волио бих да се сложимо да је ово – ТО. Формула спаса за излаз који води ка будућности. Коначно! Добили смо фамозну формулу у виду театарске чаролије. Поруке са сцене, кад их ишчитамо отварају нека врата за заборав оног чега се не требамо сјећати. Уз препоруку што се, ипак, има и мора, памтити из повијести. Из свих, оних проклето протеклих дана иза нас. Сјећања која су важна за његовати. Да се давно испричане приче преносе нараштају који нема исти код меморије, као ми, људи у средњој, зрелој и поодмаклој доби. (...)

Нови занос за снове

Сјећања о Алекси, сјећања Алексина, измишљена сјећања на Крлежу, Ђоровића, Црњанског, Османа Ђикића, Дучића – магијом Томашевог текста су овдје претворена у његове снове. Вјешто филтрирана кроз призму садашњег (не)побуњеног човјека. Од користи за сваког члана друштвене заједнице. Од користи у менталном погледу, за нас што данас живимо у Мостару. Да бисмо спознали које и какво то сјећање може бити лијечење за колективну свијест.

А које као тешка рана боли. Па што нам буде драго од тога што видимо и чујемо да нас боли све више, и надаље или да се, још увијек на вријеме, излијечимо? Ова представа рађа неки нови занос за снове људске и потребу да оживе кроз културу сјећања. (...) Култура сјећања која се обликује овом представом могла би бити угаони камен темељац неких нових надахнућа и стваралачких подухвата који нас издижу изнад просјека и провинције.

Представа за младе и старе

Нека шифра, узвишен знамен, одгонетка нађена у стваралачкој радионици, прво Марка Томаша, а онда и свих актера ове бриљантне представе.

Нека цијели Град прича како, ето, имамо сјајну представу. Добро режирану, занимљиву, јаку, са интензивним временским тијеком

у брзим, али логичним смјенама повезаних кадрова. Представу какве одавно не бијаше у Мостару. За младе и за старе. За све оне што љубе и воле. Да још више воле и љубе. Па чак и за оне што не љубе и не воле.

Нино Гвоздић (*Bljesak.info*, 31. октобар 2022)

Мит о Алекси Шантићу или студија о смрти и проклетству

Вјерујем да ће представа *Ноћ с Алексом* барем донекле промијенити стереотипну и једнодимензионалну слику о Алекси Шантићу, који слови као један од најпознатијих представника новије лирике у БиХ.

Тко је Алекса Шантић, пјесник чији су стихови из његове популарне баладе *Емина*, која је настала сад већ далеке 1903. године, завршили, претпостављам, у већини средњошколских споменара из времена кад је то био неизоставни дио ритуала одрастања? Укратко, Алекса Шантић, рођен у Мостару 1868. године, гдје је провео највећи дио живота, гдје је и умро 1924. у доби од 55 година. Одрастао је у српској, трговачкој обитељи која није имала разумијевања за његов пјеснички талент. На његов пјеснички развој највише су утјецали Војислав Илић и Јован Јовановић Змај, а од страних пјесника Хајнрих Хајне, чије је стихове и преводио с њемачког. Његове најважније пјесме настале су између 1905. и 1910. године, у вријеме бурних друштвених промјена у Босни и Херцеговини, у вријеме кад земља, која је двадесетак година раније изишла из периода вишестолетне османске управе, хвата корак за западним свијетом.

Шантићева поезија пуна је снажних емоција, у којој је видљив јак утјецај севдалинки, традиционалних босанскохерцеговачких љубавних пјесама. Шантић је у том смислу користио и карактеристични језик.

(...) Представа је рађена с минималистичком сценографијом, која је надомјештена углавном звучним кулисама, а посебно је упечатљива сцена гдје се на сличан начин дочарава улазак влака у станицу.

Ноћ с Алексом започиње помало узнемирујућом, „футуристичком сценом“ која је карактеристична за данашњи Мостар, у којем скакач са Старог моста тражи новац од туриста да би узврат скочио у Неретву, што је једна ружна сцена која се, вјерујем, уреже у сјећање свакоме тко као турист посјети Мостар. Ова сцена функционира на више начина, понајприје као деконструкција још једног мостарског мита, што је и изравна повезница са Шантићем, односно с баналном сликом каква је створена око њега, односно приказ Мостара преко његова два највидљивија симбола: Старога моста и Алексе Шантића.

Средишња прича представе је распад Шантићеве обитељи, при чему је кључну улогу одиграла мајчина „клетва“, што је стварни биографски податак, а везан је уз Шантићеву везу с Анком Томлиновић. Наводно је Мара Шантић, Алексина мајка, раздрљених груди заклела Алексу „мајчиним млијеком“ да развргне везу с једном „латинком“ (католкињом). Управо су за овај детаљ везани врхунци ове представе. Ту је најприје Алексин дијалог с мостарским писцем Османом Ђикићем (Роберт Пехар), који је избјегао Алексину судбину оженивши дјевојку из „туђег племена“. (Ђикић је на ту тему написао пјесму „Ђаурко (каурка, туђинка, оп.а.) мила“, према којој је настала истоимена севдалинка коју је, међу осталим, изводио и Шабан Бајрамовић.) Затим сцена у којој се Алекса препире с мртвом мајком, и на крају,

што је по мојему мишљењу и врхунац цијеле представе, монолог Алексине сестре Персе о клетвама, један невјеројатно сугестивно изведен крлежијански солилоквиј о проклетству мале, патријархалне средине која може послужити и као парадигма ондашње, али и данашње Босне и Херцеговине.

(...) Треба споменути и „soundtrack“ представе. Углавном се ради о углазбљеним Шантићевим стиховима, и била би права штета да он не заживи и мимо представе. Већину пјесама изводи феноменални Владимир Мићковић, мостарски кипар, сликар и графичар, особа невјеројатно сугестивна гласа, који већ више од једног десетљећа истражује локалну гласбену баштину.

(...) Највећа вриједност ове представе, барем из моје, „немостарске перспективе“, састоји се у томе што је она уједно и нека врста студије о смрти и проклетству. Мислим да би управо овај детаљ требао бити крунски аргумент због чега ова представе не смије остати само локална мостарска прича, јер сам увјерен да ће подједнако добро ову представу схватити и гледатељи у Загребу или Београду, јер је мит о Алекси Шантићу, онај вршак леденог бријега, подједнако видљив и из Мостара и ова два споменута града, нека врста заједничког искуства, на идентичан начин на који су то и пјесме *Емина* и *Што ће нема*.

Јосип Млакић (*Ekspres*, 10. новембар 2022)

WRITER

MARKO TOMAŠ (LJUBLJANA, 1978)

He published eleven poetry collections and two books of essays, as well as a play, a novel, and a non-fiction book. He writes newspaper texts and essays for *Lupiga.com*, the Maribor daily *Večer*, *Žurnal.info*, *Newipe.net*, and occasionally for other regional media. He collaborated with *Glas Istra*, *Feral Tribune*, and *BH Dani*. According to the motifs of his poetry, CNT Mostar staged the award-winning play *Nest* by director Marina Petković Liker. In the new production of the cult play *Balkan Spy* at the National Theater Belgrade, the character of Jakovljević is partially based on his character, while his poetry is used in the play. He lived and worked in Ljubljana, Sombor, Sarajevo, Split, and Zagreb. He is currently living in Zagreb and Mostar.

DIRECTOR

IVICA BULJAN (SINJ, 1965)

Graduated in French Language and Comparative Literature from the University of Zagreb. He worked as a theatre critic. His theatre directing career began in 1995 when he staged Pascal Quignard's *The Name on the Tip of the Tongue* in Ljubljana. He staged productions based on texts by Tsvetaeva, Pasolini, Müller, Walser, Jelinek, Krleža, Guibert, and Kiš, as well as contemporary authors like Šovagović, Sajko, Mesarić, Ugrešić, Karakaš, Savičević-Ivančević, Vojnović, and Štivičić. He has directed in Slovenia, the USA, Germany, France, Italy, Hungary, Portugal, Belgium, Russia, Montenegro, Ivory Coast, and Serbia.

He was the director of Drama at the Croatian National Theatre of Split from 1998 to 2001. He co-founded the Mini Theatre in Ljubljana and the World Theatre Festival in Zagreb. He is a multiple-time winner of the Borštnik Award, the Sterijino Pozorje Award, the Vjesnik Award, the Dubravko Dujšin Award, the Branko Gavella Award, the Petar Brečić Award, the City of Havana Award, as well as the highest accolade of the Republic of Slovenia in the field of art, the Prešern Foundation Award for performing arts. He is the holder of the Order of Arts and Letters of the French Republic. He was the Director of Drama at the Croatian National Theatre in Zagreb from 2014 to 2022.

REVIEWS

ŠANTIĆ HITTING YOU RIGHT IN THE FACE!

I do not know anything about immortality, but Aleksa's step into the 21st century was made at HNK Mostar. And what a step! Reuniting with Aleksa is more of a collision with ourselves than we ever believed it would be.

The opening of the new season at CNT Mostar is a spectacular *tour de force*, a brutal and clinically precise revival of Aleksa Šantić in the 21st century, and along the way, an incredibly effective plucking of who Aleksa was from oblivion, which is far from what, according to his prophecy, turned into the minds of his countrymen – the author of only one Sevdah poem and three poems dedicated to Saint Sava.

IS IT A SHOW? IS IT A CONCERT? IS IT AN ACROBATIC SPECTACLE?

(...) The play is a photo album with fragments from Aleksa's life, an album that is masterfully set to music and brought to life by phenomenal acting. You have the impression that videos from the poet's life are playing right there in front of your eyes, three-dimensionally, live, with ubiquitous physical manifestations, as well as the smells offered by the hall's appropriately fogged atmosphere. There was even incense.

But what fascinates me is the physical aspect of the play. Thus, in addition to the phenomenal music and excellent singing parts, the audience is also delighted by the fact that the actors withstood the incredible pace of changing roles and costumes on stage, all mass and even acrobatic scenes, which will leave everyone who watches the show - poof!

OLD MAN, YOU ARE MORE THAN EMINA AND A STREET SIGN

At the same time, the essence of Aleksa Šantić was never forgotten in all of this. Just the right amount of fantasizing, yet firmly tied to the facts of his life. The essence of Šantić, with his thousands of questions and answers, the one that we so easily forget, taking Šantić as just the name of one of our streets.

We can see his fascination with Mostar and Herzegovina, but also his imprisonment here. His struggle with his family, especially his strict mother from Herzegovina who swears at him using milk, his wanderings through endless patriotic ecstasies, as well as equally fierce disappointments with people and ideals. His comfort in women who will not bring comfort.

His relationships with those closest to him are shown phenomenally, and his relationship with contemporaries like Dučić or somewhat younger Crnjanski and Krleža is anthological and usable even today. And the highlight of the play, which is set in the context of the dying poet, is Jelena Kordić Kuret's monologue, a superb piece of acting, which will make even the hardest Herzegovinian heart question all lightly accepted family barriers and bland beliefs that there is something more valuable than the family harmony. The order of despair, the order of sadness, the order of rapture, and dreams, the order of brutal descent into reality, and the order of disappointment. It's all *A Night with Aleksa*.

TAKE IT WHILE IT'S STILL HOT AND NOT ON SALE

Although our performances and, in general, artistic creations, are often looked down upon, as if the people who are responsible for them are just doing busy work, this performance is something completely different. A performance that hits you right in the face. Right between the eyes. A show that takes off. A performance that haunts you, as the common people in Herzegovina would know to say. A performance that will make you dust off the dust from the back shelf of your library where you keep Aleksa's books. A performance that will make you dust off Mostar, which you pushed deep into the abyss of repressed memories. And you question again the place you are in and the people you are with. And yourself with whom you are in all this. A show you simply have to see. And you will get your version of the feeling I experienced a long time ago, which I was almost sure would never happen again - the one when sometimes cold and sometimes hot tingles run down your spine. And raised to a level above.

Boris Čerkuć (*Bljesak.info*, 28th October 2022)

A NIGHT WITH ALEKSA: A NIGHT WHEN DREAMS ARE BORN AND WHEN THEY DIE

(...) I would like to find someone who will refute the claim that this is a "SPECIAL CASE" in our town of Mostar.

Come on, tell me that this is not a special case, I would like to know why?

Let the whole city be one, all as one, I would like us to agree that this is – IT. A salvation formula for an exit that leads to the future. Finally! We got a famous formula in the form of theatrical magic. Messages from the scene, when we read them, open doors to forgetting what we do not need to remember. With the recommendation that, nevertheless, something must be remembered from history. From everyone, those damned past days behind us. Memories that are important to cherish. That the stories told a long time ago are passed on to a generation that does not have the same memory code as us, people in the middle, middle-aged, and elderly. (...)

THE NEW ENTHUSIASM FOR THE DREAMS

Memories of Aleksa, memories by Aleksa, fictional memories by Krleža, Ćorović, Crnjanski, Osman Đikić, Dučić - by the magic of Tomaš's text, they are all here transformed into his dreams. Skillfully filtered through the prism of the current (non)rebellious man. Useful for every member of the community. Mentally useful for us who live in Mostar today. For us to know what kind of memory can be healing for the collective consciousness.

And that memory hurts like a severe wound. So what makes us happy – seeing and hearing that we are hurting more and more, or getting cured in time? This play gives birth to a new passion for human dreams and the need to revive them through the culture of memory. (...) The culture of memory that is shaped by this performance could be the cornerstone of some new inspirations and creative endeavors that elevate us above the average and provincial.

A SHOW FOR THE YOUNG AND THE OLD

A code, a sublime sign, a puzzle found in the creative workshop of Marko Tomaš and all the actors of this brilliant play.

Let the whole city talk about how, well, we have a great show. Well-directed, interesting, and strong, with an intense time course in fast but logical shifts of connected scenes. A performance that has not been seen in Mostar for a long time. For the young and the old. For all those who kiss and love. To love and kiss even more. And even for those who do not kiss and do not love.

Nino Gvozdić (*Bljesak.info*, 31st October 2022)